

EVASERVE

Moduuli: Yhteiskunnallisten vaikutusten arviointi

Yhteiskunnallisten vaikutusten arviointi; tulkinta tässä moduulissa

- Liikennepoliittisten **päätösten** ja liikennejärjestelmään kohdistuvien **toimenpiteiden** sekä niihin liittyvien **palveluiden yhteiskunnallisten vaikutusten** arviointi
- Yhteiskunnalliset vaikutukset liittyvät
 - päätöksentekijöiden ja viranomaisten asettamien strategisten tavoitteiden toteutumiseen
 - palveluntuottajien tai yhdyskuntien talouteen, liikennejärjestelmän toimivuuteen, ympäristön tilaan ja liikenneturvallisuuteen
 - palveluiden käyttäjien tai sidosryhmien talouteen, päivittäiseen liikkumiseen ja yleiseen hyvinvointiin

Arvioinnin tavoite

- Arvioinnin tavoitteena on usein päätöksenteon valmistelu tai toteutettujen toimenpiteiden onnistumisen arviointi
- Arvioinnin tuloksia voidaan käyttää esimerkiksi
 - vaihtoehtoisten strategioiden tai toimenpiteiden valintaan
 - hankkeiden edistymisen seurantaan
 - toimenpiteiden toteutuksen aikaansaamien yhteiskunnallisten vaikutusten arviointiin

Vaihe	Arvioinnin sisältö
Etukäteisarviointi ennen toteutusta (Appraisal, ex-ante evaluation)	Suunnitelman yhteiskunnallisten tavoitteiden arvioitu toteutuminen. Käytetään usein vaihtoehtoisten toimintatapojen vertailussa ja valinnassa.
Seuranta hankkeen/hankkeiden edetessä (Monitoring, interim evaluation)	Hankkeen tekninen ja taloudellinen seuranta, yleensä ei arvioida yhteiskunnallisia vaikutuksia.
Jälkiarviointi hankkeen/hankkeiden valmistuttua (Evaluation, ex-post evaluation)	Suunnitelman toteutuneet vaikutukset ja niiden perusteella tarkasteltu yhteiskunnallisten tavoitteiden toteutuminen. Verrataan etukäteisarvioinnin tuloksiin.

Vaikutustyyppejä

- liikennepoliittisen päätöksentekoprosessin toimivuus, strategisten linjausten vaikutukset
- vaikutukset liikennejärjestelmään ja maankäyttöön
- ympäristövaikutukset, luonnonvarojen kulutus, tulevien sukupolvien elinolot
- vaikutukset liikenneturvallisuuteen
- vaikutukset ihmisryhmien liikkumisen tasa-arvoon
- sosiaaliset vaikutukset, ihmisiin kohdistuvat vaikutukset
- talousvaikutukset, taloudellinen tehokkuus

Menetelmistä

- Vaikutusten ennustamiseen ja mittaamiseen on useita menetelmiä, jotka vaihtelevat vaikutustyypeittäin
- Vaikutusten vertailun menetelmät ovat yllä mainittuja yleisluontoisempia ja käytössä liikennejärjestelmäärviöinnin lisäksi monilla muillakin yhteiskunnan sektoreilla

Esimerkkejä eri tyyppisten vaikutusten kuvaajista

- *Liikenneturvallisuus* – onnettomuuksien nykytila ja ehdotetun toimenpiteen vaikutukset tähän, esimerkiksi kuinka monta henkilövahinkoa tai kuolemaan toimenpiteen ansiosta vältetään, yleensä taulukossa esitettynä, suurten hankkeiden turvallisuusvaikutuksia tarkastellaan toimenpiteittäin.
- *Taloudellinen tehokkuus* – hyöty/kustannussuhde, taulukot ja kuvaajat eri kohderyhmien osalta, käyttäjien hyödyt esimerkiksi kartalla esitettynä, esitys siitä, miten aineisto liittyy kestävän kehityksen tavoitteeseen.
- *Taloukasvu* – taloudellisen kasvun indikaattori, joka on määritetty käyttäjähyötyjen, tuottajien ylijäämän ja valtion ylijäämän mukaan, indikaattori, joka ilmaisee käyttäjähyötyjen alueellisen jakautumisen.

Esimerkkejä eri tyyppisten vaikutusten kuvaajista

- *Ympäristönsuojelu* – päästöille altistuvien määrän muutokset, mahdollisesti rahamääräisiä vaikutuksia, karttoja, kuvaajia, indikaattoreita esitettynä karttamuodossa, taulukoita.
- *Asuinympäristön elinvoimaisuus* – kevyen liikenteen onnettomuuksien maantieteellinen jakautuminen, kartat tai indikaattorit, jotka havainnollistavat eri alueiden eroja esimerkiksi sosiaalisten, kulttuuristen ja vapaa-ajan aktiviteettien suhteen, alueiden välisiä tavoitettavuuseroja kuvaavat indikaattorit.
- *Tasa-arvo ja sosiaalinen yhdenmukaisuus* – indikaattoreita, jotka ilmaisevat ihmisryhmien välisiä tavoitettavuuseroja, suhteellisia muutoksia havainnollistavia karttoja ja kuvaajia, alueiden tai ihmisryhmien epätasa-arvoisuutta kuvaavia karttoja.

Vaikutusten analyysi- ja vertailumenetelmien tuloksista

- **Kustannus-hyötyanalyysin** tuloksena esitetään hankkeiden hyöty/kustannussuhde, nettonykyarvo ja sisäinen korkokanta.
- **Kustannus-vaikuttavuusanalyysin** tulokset esitetään yleensä taulukoissa, jotka kuvaavat vaikutuksia joko sanallisesti, numeroin tai symbolien avulla.

Vaikutusten analyysi- ja vertailumenetelmien tuloksista

- **Monikriteerianalyysin** tulokset voivat olla käytetyn tekniikan mukaan joko esitys tarkasteltavien suunnitelmien paremmuusjärjestyksestä valittujen kriteerien mukaan, yhden vaihtoehdon valinta toteutuskelpoisimmaksi, tai vaihtoehtojen ominaisuuksien esittäminen vuorovaikutteisessa prosessissa päätöksentekijöiden kanssa.
- **Laadullisten vertailumenetelmien** tulokset esitetään joko taulukoissa, joissa vaikutukset on esitetty sanallisesti, tekstinä jossa vaikutuksia kuvaillaan tai esimerkiksi kuvattuna kartalla tekstilaatikoissa.

Päätelmiä

- Yhteiskunnallisten vaikutusten rajaaminen ei ole helppoa
- Liikennejärjestelmän muokkaamisen vaikutukset kohdistuvat yhteiskunnan ja yhdyskuntien eri sektoreille sekä suureen joukkoon kohderyhmiä (kansalaisia)
- Arvioitavien yhteiskunnallisten vaikutusten määrittely tehdään yleensä tapauskohtaisesti ja arviointi- tai ennustemenetelmien valinta on riippuvainen arvioitavien vaikutusten tyypistä
- Vaikutusten vertailumenetelmän valinta on riippuvainen päätöksentekotilanteesta ja saatavilla olevasta aineistosta